

Українське необароко від Андрія Бакірова

Ключові слова: мистецтво, Андрій Бакіров, вистава, театр, українська культура, сакральне, профанне, художній стиль

Анотація: Стаття висвітлює рефлексії культуролога щодо постановки за п'єсою вітчизняного драматурга Ярослава Стельмаха «Кохання в стилі бароко», яке здійснив колектив Чернігівського обласного музично-драматичного українського театру імені Т.Г.Шевченка. Художнє та музичне оформлення вистави виконав заслужений артист України Андрій Бакіров, він же виступив режисером-постановником вистави, що уможливлює комплексний аналіз стилю автора.

На нову виставу театральні гурмани чекали від початку весни, але прем'єра відтермінувалася через карантин, і тільки зараз Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр імені Т.Г. Шевченка порадував спраглих до культури глядачів новою виставою. Це «Приборкання норавливого» – весела і красива постановка, хоч підготувати її було дуже непросто, зважаючи на всі незручності репетиційного процесу під час пандемії.

Постановку за п'єсою відомого вітчизняного драматурга Я. Стельмаха «Кохання в стилі бароко», художнє та музичне оформлення здійснив заслужений артист України Андрій Бакіров. Маємо прецедент цілісного авторського підходу до одухотворення драматичного тексту. Давнім поціновувачам творчості чернігівського знаного в Україні і світі режисера відомо, що до цього твору вже було звернення декілька років назад. Тим більше, нова версія потребує не просто констатації, а й естетико-культурологічної спроби проаналізувати традиції і новаторство у доробку шевченківців.

За жанром вистава є українським фарсом. Якщо автори винесли цей прикметник на афішу, значить, патріотична складова має бути головним ідейним акцентом. Але щоб синтезувати патріотизм і фарс, тобто форму, що апелює до низового сміху, треба мати запас естетичної сміливості. Міксування пафосу і бафосу, сакрального і профанного – рід ризикована.

Сюжет і подієвий ряд вписано у зрозумілу схему: до молодого графа (потужне виконання Євгена Бондаря) раптом приїздить із-за кордону наречена, яку він пам'ятає малим капосним дівчиськом і не бажає одружуватися. Фарсове начало дійства глядач бачить, коли починаються перипетії з переодяганнями – замість себе граф виставляє п'яного псаря, щоб викликати відразу у нареченої, проте завдяки розвідці служниці Ярисі (артистка Світлана Сурай) та раціональній контратаці Оляни (у виконанні Катерини Ткачук), граф закохується і змінює свій гульотийський нор.

Перше враження: мотиви класичної комедії І.Карпенка-Карого «Паливода 18-го століття» відомий український драматург Ярослав Стельмах використав досить майстерно. Саме поетичний текст є базою для залучення глядачів у світ вербальної мелодії. Багатство лексики та насиченої метафорики примушує глядача стати свідком віршованих батлів героїв з викликами долі (до прикладу – монолог із гумористичними прокляттями графині Оляни). Хоча варто сказати чесно: важкувата текстова структура комічного орієнтована на свідомість старшого і середнього покоління глядачів. А прийом легкої комічної профанації молитви – це принада для не надто релігійної молоді.

Друге враження: органічний музичний супровід, який поєднав живий акторський багатоголосий хор, оркестр і виконав функцію епілогу та прологу. Козацькі тулумбаси звучали і впродовж вистави, організовуючи, заклично налаштовуючи публіку співтворити сенси у бадьорому ритмі.

Третє враження: костюми, від яких не хотілося відривати очей. Здавалося, просто стримана гамма класичної комбінації червоного, чорного та білого. Але глядач побачив і ментальні черевички, і крій сукні нареченої, і парадний жупан графа – все говорило про вдалу стилізацію галицького жіночого народного костюму та чоловічого одягу козацької старшини доби Гетьманщини. Не декоративну, а саме функцію сенсоутворення виконали пояси – вони посилювали еротичний, інколи скабресний контекст дій, особливо дуету слуг, у якому Степану (артист Дмитро Літашов) довелося стати віддзеркаленням моральних змін свого господаря та наслідувати його.

Враження четверте: режисерська робота з простором і предметно-уречевленим світом заслуговує глибшого аналізу. Попри легкість і невимушеність подієвого ряду, стиль бароко не є примітивним чи легкодоступним для декодування. А якщо ми живемо у добу постмодерну, то нове входження до барокової контекстуальності потребує і відповідних прийомів. Так з'являються у виставі візуалізовані концепти. Очевидний концепт «гри» із смертю (метання ножів) та «гри» із коханням (хованки із блазнюватим псарем). Також наявна алюзія на бароковий концепт «колесо фортуни», коли всі герої весь художній час стрибають у прірву у лівій частині сценічного простору і піднімаються з неї праворуч. Невеличкий штрих, використаний у предметному середовищі – бутафорські наїдки для весільного столу теж є концептуальними, адже відсилають до образу «рогу достатку». А металеве дзеркало є не тільки символом самопізнання, а ще й символом стихії (грим і блискавки у виставі достатньо обіграні), символом пристрасності, яка на роду була написана у головних героїв.

Таким чином, вистава «Приборкання норавливого» є доброю спробою у стилістиці необароко звернутися до глядача за допомогою сучасних та традиційних театральних художніх засобів. Звернутися так, щоб і клейноди, і звитяги, і честь, і пристрасть не іржавіли, не кажучи вже про приперчений наш український бурлеск. Думаю, що глядач, який шукає якісного релаксу, знайде у цій виставі комічні формотворчі смаколики. За віртуозним поєднанням трагедії,

магічного реалізму та художньої рефлексії міфу треба йти на іншу виставу Андрія Бакірова – докудразу «Вій». Обидві роботи об'єднані прагненням знайти свій авторський естетико-театральний баланс між сакральним і профанним.